

סדר זרעים

מסכת ברכות פ"ק ח [0059,45]

[בְּרֵכוֹת ח, א]

אָלוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שְׁמִי לְבֵית הַלֵּל בְּסֻעֻדָּה.
בֵּית שְׁמִי אוֹמְרִין:
מִבְּרֶךְ עַל הַיּוֹם, וְאַחֵר כֶּךָּ מִבְּרֶךְ עַל הַיַּיִן.
וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִין:
מִבְּרֶךְ עַל הַיַּיִן, וְאַחֵר כֶּךָּ מִבְּרֶךְ עַל הַיּוֹם.

[תלמוד]

מָה טַעְמָהוֹן דְּבֵית שְׁמִי?
שֶׁקִּדְשַׁת הַיּוֹם גְּרָמָה לַיַּיִן שְׂיָבָא,
וְכִבְרַת נִתְחַיֵּב בְּקִדְשַׁת הַיּוֹם עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן.
מָה טַעְמָהוֹן דְּבֵית הַלֵּל?
שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקִדְשַׁת הַיּוֹם שֶׁתֹּאמַר.
דְּבַר אַחֵר:
הַיַּיִן תְּדִיר וּקְדֻשָּׁה אֵינָה תְּדִירָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה:
מִדְּבַרֵּי שְׁנֵיהֶן, יַיִן וְהַבְּדֵלָה, הַיַּיִן קוֹדֵם:
כְּלוּם טַעְמָהוֹן דְּבֵית שְׁמִי,
אֵלָּא שֶׁקִּדְשַׁת הַיּוֹם גְּרָמָה לַיַּיִן שְׂיָבָא? [60]
וְכֵן, הוֹאִיל וְלֹא אִבְדְּלָה גְּרָמָה לַיַּיִן שְׂיָבָא,
הַיַּיִן קוֹדֵם.
כְּלוּם טַעְמָהוֹן דְּבֵית הַלֵּל,
אֵלָּא שֶׁהַיַּיִן תְּדִיר וּקְדֻשָּׁה אֵינָה תְּדִירָה?
וְכֵן, הוֹאִיל וְהַיַּיִן תְּדִיר וְאִבְדְּלָה אֵינָה תְּדִירָה,
הַיַּיִן קוֹדֵם.

אָמַר רַבִּי מְנָא:
מִדְּבַרֵּי שְׁנֵיהֶן,
יַיִן וְאִבְדְּלָה, אִבְדְּלָה קוֹדֶמֶת:
כְּלוּם טַעְמָהוֹן דְּבֵית שְׁמִי,
אֵלָּא שֶׁכִּבְרַת נִתְחַיֵּב בְּקִדְשַׁת הַיּוֹם עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן?
וְכֵן, הוֹאִיל וְנִתְחַיֵּב בְּהַבְּדֵלָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן,
אִבְדְּלָה קוֹדֶמֶת.
כְּלוּם טַעְמָהוֹן דְּבֵית הַלֵּל,

אֵלָא שְׁהִינן גּוֹרָם לַקִּדְּשָׁת הַיּוֹם שְׁתַּאֲמַר,
וְכֹאן, הוּאִיל וְאִין הִינן גּוֹרָם לַאֲבִדְלָה שְׁתַּאֲמַר,
אֲבִדְלָה קוֹדֶמֶת.

אָמַר רַבִּי זְעִירָא:
מִדְּבַרֵּי שְׁגִיחָן,
מִבְּדִילִין בְּלֹא יֵין וְאִין מְקַדְּשִׁין אֵלָא בְּיֵין.
הִיא דַּעֲתִיָּה דְרַבִּי זְעִירָא, דְרַבִּי זְעִירָא אָמַר:
מִבְּדִילִין עַל הַשֶּׁכֶר,
וְאֶזְלִין מִן אֶתֶר לְאֶתֶר מִשּׁוּם קִדְּשָׁה.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בְרַבִּי בּוּן:
נְהִיגִין תַּמָּן,
בְּמָקוֹם שְׁאִין יֵין,
שְׁלִיט צְבוּר עוֹבֵר לְפָנֵי הַתְּכָה,
וְאוֹמַר בְּרַכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁבַע,
וְחוֹתֵם בִּ"מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְאֵת יוֹם הַשַּׁבָּת".

וְקָשְׁיָא עַל דְּבֵית שְׁמִי בְּלִילֵי שַׁבָּת.
הֵיךְ עֲבִידָה?
הִיא יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּעָרְב שַׁבָּת,
וְחֻשְׁכָּה לִילֵי שַׁבָּת,
וְאִין שָׁם אֵלָא אוֹתוֹ הַכּוֹס,
אֶתְּ אָמַר,
מִנִּיחוֹ לְאַחַר הַמְּזוֹן וּמִשְׁלֹשֶׁל כָּלֵם עָלָיו.
מַה נִּפְשָׁךְ?
יְבָרְךָ עַל הַיּוֹם, הַמְּזוֹן קוֹדֵם!
יְבָרְךָ עַל הַמְּזוֹן, הִינן קוֹדֵם!
יְבָרְךָ עַל הִינן, הַיּוֹם קוֹדֵם!
נִשְׁמָעָנָה מִן תְּרָא: (בְּרִכּוֹת ח, ח)
"בָּא לָהֶן יֵין אַחֲרֵי הַמְּזוֹן,
וְאִין שָׁם אֵלָא אוֹתוֹ הַכּוֹס".
אָמַר רַבִּי בָּא:
עַל יְדֵי שֶׁהוּא בְּרַכָּה קִטְנָה,
שְׁמָא יִשְׁכַּח וְיִשְׁתָּה;
בְּרַם תְּרָא,
מִפְּיֹן שֶׁהוּא מְשַׁלְּשֵׁן עַל הַכּוֹס,
אֵינוֹ שֹׁכֵחַ.
כִּיצַד יַעֲשֶׂה עַל דְּבֵית שְׁמִי?
יְבָרְךָ עַל הַמְּזוֹן תְּחִלָּה,
וְאַחֲרֵי כֵן יְבָרְךָ עַל הַיּוֹם,
וְאַחֲרֵי כֵן יְבָרְךָ עַל הִינן.

וְקָשְׁיָא עַל דְּבֵית הַלֵּל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת.
הֵיךְ עֲבִידָה?
הִיא יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּשַׁבָּת וְחֻשְׁכָּה מוֹצָאֵי שַׁבָּת,

ואין שם אלא אותו הכוס,
את אומר,
מניחו לאחר המזון ומשלשל כלן עליו.
מה נפשך?

יברך על היין, המזון קודם!
יברך על המזון, הגר קודם!
יברך על הגר, אבדה קודמת!
נשמענה מן הדא:

אמר רבי יהודה:
לא נחלקו בית שמי ובית הלל
על ברכת המזון שהיא בתחלה,
ולא על הברכה שהיא בסוף.
על מה נחלקו?
על הגר ועל הבשמים.
שבית שמי אומרים:
בשמים ואחר כך גר.
ובית הלל אומרים:
מאור ואחר כך בשמים.
רבי בא, רב יהודה בשם רב:
הלכה כמי שהיא אומר בשמים ואחר כך גר.
כיצד יעשה על הבית הלל?
יברך על המזון תחלה,
ואחר כך יברך על היין,
ואחר כך יברך על הגר.

יום טוב שחל להיות במוצאי שבת,
רבי יוחנן אומר:
יקנה: יין, קדוש, גר, הברכה.
חנין בר בא אומר בשם רב:
יין, קדוש, גר, הברכה, סבה וזמן.
רבי חנינא אומר:
ינה"ק.

שמואל אומר כהדא דרבי חנינא,
דאמר רבי אחא בשם רבי יהושע בן לוי:
מלך יוצא ושלטון נכנס,
מליון את המלך ואחר כך מכניסין את השלטון.
לוי אומר:
יהנ"ק.

מסתברה דלוי, דהוא אומר מעין שניהם.
רבי זעירא בעא קמי רבי יסא:
היך עבדין עובדא?
אמר ליה:
פרב וקרבי יוחנן.

וכן נפק עובדא פרב וקרבי יוחנן.
רבי אבהו, פד תנה אגיל לדרומה,
תנה עבדי פרב חנינא;

וכד הנה נחית לטבריא,
 הנה עביר כרבי יוחנן,
 הלא מפלג על בר נש באתריה.
 על דעתיה דרבי חנינא ניקא,
 וקשיא על דרבי יוחנן:
 אלו בשאר ימות השנה,
 שמא אינו מברך על הגר, שלא יכבה?
 וכא, יברך על הגר שלא יכבה!
 מה עבד ליה רבי יוחנן?
 מפיון שיש לו זין, אין גרו כבה.
 ויברך על הגר בסוף!
 שלא לעקרו מן השבתות הבאות.

[ברכות ח, ב]

בית שמי אומרין:
 נוטלין לידים, ואחר כך מוזגין את הכוס.
 ובית הלל אומרין:
 מוזגין את הכוס, ואחר כך נוטלין לידים.

[תלמוד]

מה טעמון דבית שמי?
 שלא יטמאו משקין שבאחורי הכוס מידיו,
 ויחזרו ויטמאו את הכוס.
 מה טעמון דבית הלל?
 לעולם אחורי הכוס טמאין.
 דבר אחר:
 אין נטילת ידים אלא סמוך לברכה. [61]
 רבי ביבי בשם רבי יוחנן:
 אתיא דבית שמי כרבי יוסה,
 ודבית הלל כרבי מאיר,
 דתנינן תמן: (כלים כה, ז)
 "רבי מאיר אומר:
 לידים טמאות וטהורות. <שם: הטמאות וטהורות>
 אמר רבי יוסה:
 לא אמרו אלא לידים טהורות בלבד. <שם: הטהורות>
 רבי יוסה בשם רבי שבתי,
 רבי חייא בשם רבי שמעון בן לקיש:
 לחלה ולנטילת ידים אדם מהלך ארבעת מילין.
 רבי אבהו בשם רבי יוסה בירבי חנינא:
 תדא דפמר, לפניו,
 אכל לאחרי, אין מטריחין עליו.
 שומרי גנות ופרהסים, מה את עבד להון?
 כלפניהן? כלאחריהן?

נִשְׁמָעֵנָה מִן הַדָּא : (חלה ב,ג)

"הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצֶה חִלְתָּה עֲרֻמָּה,
מִפְּנֵי שֶׁהִיא יִכְלֶה לְכַסּוֹת אֶת עֲצָמָה,
אָבֵל לֹא הָאִישׁ."
וְהָדָא אִשָּׁה, לֹא בְתוּף הַבֵּית הִיא יוֹשֶׁבֶת?
וְאַתָּה אָמַר אֵין מְטָרִיחִין עָלֶיהָ.
וְכָא אֵין מְטָרִיחִין עָלֶיו.

תְּנִי:

מִיָּם שְׁלַפְנֵי הַמְּזוֹן, רְשׁוֹת,
וְשְׁלֹאֲחֵי הַמְּזוֹן, חוֹבָה.
אֵלָא שְׁבָרָאשׁוּנִים, נוֹטֵל וּמַפְסִיק,
וּבִשְׁנֵי, נוֹטֵל וְאֵינוֹ מַפְסִיק.
מָה הוּא "נוֹטֵל וּמַפְסִיק"?
רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא אָמַר:
נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק בְּעִי:

נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה, וְאַתָּה אָמַר רְשׁוֹת!

אֵית דְּבָעִי מִימַר:

אָדָם מְהֵלֵךְ אַרְבַּעַת מִלִּין,

וְאַתָּה אָמַר רְשׁוֹת!

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲדִי:

עַל הָרָאשׁוֹנִים נֶאֱכַל בְּשַׁר חֲזִיר,

עַל הַשְּׁנֵיִים יִצְאָה אִשָּׁה מִבֵּיתָה.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁנֵהֲרֹגוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ נֶפְשׁוֹת.

שְׁמוּאֵל סָלַק לְגַבִּי רַב.

חֲמָא יְתִיבָה אָכַל בְּחֻתָּה. <בבגד של שק>

אָמַר לִיה:

מָהוּ כֵּן?

אָמַר לִיה:

אִסְתָּנִּים אָנִי.

רַבִּי זְעִירָא כֹּד סָלִיק לְהִכָּא,

חֲמָא כְּהִנְיָא אַכְלִין בְּחֻתָּה. <בבגד של שק>

אָמַר לְהוּן:

הָא אֲזִילָא הֵהִיא דְּרַב וְשְׁמוּאֵל!

אֲתָא רַבִּי יוֹסֵה בַּר בַּר כְּהִנְיָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל:

נְטִילַת יָדַיִם לְחֻלִּין,

אֵין נְטִילַת יָדַיִם לְתַרּוּמָה.

רַבִּי יוֹסֵה אוֹמַר:

לְתַרּוּמָה וּלְחֻלִּין.

רַבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רַב חֵיָא בַּר אֲשִׁי,

רַבִּי יוֹנָה, רַב חֵיָא בַּר אֲשִׁי בְּשֵׁם רַב:

נְטִילַת יָדַיִם, לְתַרּוּמָה, עַד הַפָּרָק,

וְלְחֻלִּין, עַד קֶשְׁרֵי אֶצְבָּעוֹתָיו.

מִיָּשָׁא בַּר בְּרִיָּה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי אָמַר:

מִן דְּהִנָּה אָכַל עִם סָבִי וְלֹא מְשַׁטֵּף יָדָיו עַד הַפָּרָק,

לֹא הָיָה אֹכֵל עֲמִיָּה.

רַב חוּנָּא אָמַר:

אֵין נְטִילַת יָדַיִם אֵלָּא לַפֶּת בַּלְבָּד.

תָּנִי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה:

כָּל דְּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ לְכָלוּף מִשְׁקָה.

רַבִּי זְעִירָא, אָפְלוּ מִקְצָץ תוֹרְמוֹסִין,

הָיָה נָסִיב לִידּוּי.

רַב אָמַר:

נָטַל יָדָיו בְּשַׁחֲרִית,

אֵין מְטַרְיחִין עָלָיו בֵּין הָעֶרְבִים.

רַבִּי אֲבִינָא מִפְּקֵד לְתַמְרֵיהּ:

הֵן דְּאִתּוֹן מְשַׁכְּחִין מִיָּן, <הֵיכֵן שְׂאֵתָם מוֹצֵאִים מִיָּם>

תְּהוֹן נִסְבִּין יְהִיכוֹן וּמִתְנִי עַל כָּל יוֹמָא. <טלוּ יָדֵיכֶם וְהִתְנוּ>

רַבִּי זְעִירָא סָלִיק גַּבִּי רַבִּי אֲבָהוּ לְקִיסְרִין,

אֲשַׁכְּחִיהּ אֲזַל לְמִיכּוּל,

יָהֵב לִיהּ עֲגֻלָּה דְקֶצֶי, <נָתַן לוֹ כִּיכָר לַפְּרוֹס>

אָמַר לִיהּ:

סָב בְּרִיךְ!

אָמַר לִיהּ:

בַּעַל הַבַּיִת יוֹדֵעַ כּחוֹ שְׁלֹכְכָרוּ.

מִן דְּאֶקְלוֹן, אָמַר לִיהּ:

סָב בְּרִיךְ!

אָמַר לִיהּ:

חֲכָם רַבִּי לְרַב חוּנָּא דְאַנְשׁ רַב הוּא, <מְכִיר רַבִּי אֶת>

וְהָיָה אָמַר:

הַפּוֹתֵחַ הוּא חוֹתֵם.

מִתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַב חוּנָּא.

דְּתָנִי:

סָדֵר נְטִילַת יָדַיִם,

עַד חֲמִשָּׁה, מִתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל.

יֹתֵר מִכֵּן מִתְחִילִין מִן הַקָּטָן.

בְּאַמְצַע הַמְּזוּן, מִתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל.

לְאַחַר הַמְּזוּן, מִתְחִילִין מִן הַמְּבָרָךְ.

לֹא שְׂיִתְקִין עֲצָמוֹ לְבִרְכָּהּ?

אֵן תִּימַר "הַפּוֹתֵחַ הוּא חוֹתֵם",

כְּכָר מִתְקֵן הוּא.

אָמַר רַבִּי יֶצְחָק:

תַּפְתֵּר בְּאַלְזִין דְּהוּוּ עָלֶיךָ קִטְעִין קִטְעִין,

וְלֹא יִדְעִין מִן מְבָרְכָהּ.

[בְּרִכּוֹת ח, ד']

הִלְכָּה

בֵּית שְׁמִי אוֹמְרִין:

מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת, וְאַחַר כֵּן נּוֹטְלִין לְיָדַיִם.

ובית הלל אומרין:
נוטלין לידים, ואחר כך מכבדין את הבית.

[תלמוד]

מה טעמיהון דבית שמי?

מפני אבדן אכלין.

ומה טעמיהון דבית הלל?

אם השמש פקת,

הרי זה מעביר פרווין פחות מפזית,

ונוטלין לידים,

ואחר כך מכבדין את הבית.

[בבבא מצותא, ח, ג]

מתניתה.

בית שמי אומרין:

מקנח ידיו במפה, ומניחה על השלחן.

ובית הלל אומרין:

על הכסת.

[תלמוד]

מתניתא בשלחן שלשים ושלפירקים,

שאינו מקבל טמאה.

מה טעמיהון דבית שמי?

שלא יטמאו משקין שבמפה מן הכסת,

ויחזרו ויטמאו את ידיו.

ומה טעמיהון דבית הלל?

לעולם ספק משקין לידים טהור.

דבר אחר:

אין ידים לחלין.

ובבית שמי יש ידים לחלין?

תפתר או כרבי שמעון בן אלעזר,

או כרבי אלעזר בירבי צדוק.

או כרבי שמעון בן אלעזר,

דתני:

רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר:

הידים תחלה לחלין ושניות לתרומה.

או כרבי אלעזר בירבי צדוק,

דתנינן תמן: (טהרות ב, ח)

"חלין שנעשו על גבי הקדש, הרי אלו כחלין.

רבי אלעזר בירבי צדוק אומר:

הרי אלו כתרומה, לטמא שנים ולפסל אחד." [62]

תמן תנינן: (ערוכות ד, ו)

"הספד שָׁמַן טְהוֹר וְנִטְמָא וְיִרְדַּ וְטָבַל,

בֵּית שְׁמִי אוֹמְרִים:

אָף עַל פִּי מְנַטֵּף, טְהוֹר." <שמנטיף>

וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים:

מְחַלְפָּה שִׁיטְתָּהוֹן דְּבֵית שְׁמִי:

תָּמַן אֲנוּן אָמְרִין טְהוֹר,

וְהָכָא אֲנוּן אָמְרִין טְמָא!

תָּמַן, מְאוּס הוּא,

בְּרַם הָכָא, בְּעֵינֵי הוּא.

"אם הִיָּה שְׁמַן טְמָא מִתְחַלְתּוּ,

בֵּית שְׁמִי אוֹמְרִים:

כְּדֵי סִיכַת אֲבָר קָטָן.

וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים:

מִשְׁקָה טוֹפֵחַ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם בֵּית הַלֵּל:

טוֹפֵחַ וּמְטַפֵּיחַ."

מְחַלְפָּה שִׁיטְתָּהוֹן דְּבֵית הַלֵּל:

תָּמַן אֲנוּן אָמְרִין טְמָא,

וְהָכָא אֲנוּן אָמְרִין טְהוֹר!

תָּמַן בְּעֵינֵי הוּא,

בְּרַם הָכָא, בְּלוּעַ בְּמַפָּה הוּא.

[בְּרִכּוֹת ח,ה]

הִלְכָּה

בֵּית שְׁמִי אוֹמְרִין:

נֵר, וּמְזוּן, בְּשָׁמִים, וְהַבְּדִלָּה.

וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִין:

נֵר, וּבְשָׁמִים, וּמְזוּן, וְהַבְּדִלָּה.

בֵּית שְׁמִי אוֹמְרִין:

"שִׁבְרָא מְאוּר הָאֵשׁ."

וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִין:

"בּוֹרָא מְאוּרֵי הָאֵשׁ."

[תלמוד]

תָּנִי:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:

לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמִי וּבֵית הַלֵּל

עַל הַמְּזוּן שֶׁהוּא בְּתַחֲלָה,

וְעַל הַבְּדִלָּה שֶׁהִיא בְּסוֹף.

וְעַל מָה נִחְלְקוּ?

עַל הַמְּאוּר וְעַל הַבְּשָׁמִים,

שֶׁבֵּית שְׁמִי אוֹמְרִים:

בְּשָׁמִים וּמְאוּר.

ובית הלל אומרים:
מאור ובשמים.
רבי בא, רב יהודה בשם רב:
הלכה כדברי מי שאומר " בשמים ואחר כך מאור".

בית שמי אומרים:
פוס בימינו, ושמן ערב בשמאלו.
אומר על הכוס, ואחר כך אומר על שמן ערב.
בית הלל אומרים:
שמן ערב בימינו, וכוס בשמאלו.
אומר על שמן ערב,
וטחו בראש השמש.
אם היה שמש תלמיד חכמים,
טחו בכחל,
שאין שבו שבתו של תלמיד חכמים
להיות יוצא מבשם.

אבא בר בר חנה ורב חונא הוון יתיבין אכלין,
והנה רבי זעירא קאים משמש קמיהון
עלו וטעין תריהון בתרא ידיה.
אמר ליה אבא בר בר חנה:
מה? ידך חוריתא קטיעה?
וכעס עלוי אבוי.
אמר ליה:

לא מסתף דאת רביע, <לא מספיק שאתה שוכב>
והוא קאים משמש.

ועוד דהוא כהן, ואמר שמואל:
המשתמש בכהנה, מעל.
את מקל ליה!

גזרה דהוא רבע,
ואת קאים משמש תחתוי.
מנין "המשתמש בכהנה, מעל"?
רבי אחא בשם שמואל אמר:
(עורא חכח) "ואמרה אלהם:

אתם קדש ליי ויהכלים קדש."
מה כלים, המשתמש בהן מעל,
אף המשתמש בכהנים מעל.

הלכה.
על דעתהון דבית שמי,
"שברא פרי הגפן";
על דעתהון דבית הלל,
"בורא פרי הגפן".

זין מתחדש בכל שעה, <משתפר עם הזמן>
האש אינו מתחדש בכל שעה.
האש והכלאים,

אף על פי שלא נבראו ממשות ימי בראשית,
אבל עלו במחשבה ממשות ימי בראשית.

הפלאים,

(בראשית לו, כד) "בני צבעון ואיה וענה,

הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר".

מהו "הימים"?

רבי יודן בר סימון אומר:

המיונוס. <פרד בן חמור>

ורבנן אמרין:

הימיסו, חציו סוס וחציו תמור. <חצי>

ואילו הן הסימנין?

אמר רבי יונה:

כל שאזניו קטנות, אמו סוסה ואביו תמור.

וכל שאזניו גדולות, אמו תמורה ואביו סוס.

רבי מנא מפקד לאלין דנשיא:

אן בעיתון מזבון מוליון, <פרד>

תהון זבנין אלן דאדניהון דקיקין,

שאמו סוסה ואביו תמור.

מה עשה ענה?

זמן תמורה והעלה עליה סוס זכר,

ויצאה ממנה פרדה.

אמר לו הקדש ברוך הוא:

אתה הבאת לעולם דבר שהוא מזיקו,

אף אני מביא על אותו האיש דבר שהוא מזיקו.

מה עשה הקדש ברוך הוא?

זמן תכינה והעלה עליה תרדון, <נחש>

ויצא ממנה חברבר.

מעולם לא יאמר לך אדם,

שעצו חברבר וחייה,

שנשכו כלב שוטה וחייה,

שבטתו פרדה וחייה,

ובלבד פרדה לבנה.

האש.

רבי לוי בשם בר גזירה:

שלשים ושב שעות שמשה אותה האורה.

שתיים עשרה שלערב שבת,

ושתיים עשרה שלליל שבת,

ושתיים עשרה שלשבת.

והיה אדם הראשון מביט בה

מסוף העולם ועד סופו.

כיון שלא פסקה האורה, [63]

התחיל כל העולם כלו משורר, שנאמר:

(איוב לו, ג) "תחת כל השמים ישירה",

למה? ש"אורו על כנפות הארץ".

כיון שיצת שבת,

התחיל חשך משמש ובא.

ונתירא אדם ואמר:

אי לי! הוא שקטב בו:

(בראשית ג, טו) "הוא ישובך ראש,

ואתה תשובנו עקב",

שפא יבא וישכני?

(תהלים קלט, יא) "נאמר, אף חשך ישובני".

אמר רבי לוי:

באותה שעה,

זמן לו הקדש ברוך הוא שני רעפין, <אבני צור>

והקישן זה לזה, ויצאת מהן האור,

ויברך עליה "בורא מאורי האש".

הדא היא דכתיב:

(תהלים קלט, יא) "ולילה אור בעדני",

ולילה אור בעדני. <אש>

שמואל אמר:

לפיקך מברכין על האש במוצאי שבת,

מפני שהיא תחלת ברייתה.

רב חונא בשם רב, רבי אבהו בשם רבי יוחנן:

אף במוצאי יום הכפורים מברכין עליה,

שכבר שבת האור כל אותו היום.

[ברכות ח, ו]

הלכה

אין מברכין

על הנר ועל הבשמים שלגונים;

ועל הנר ועל הבשמים שלמתים;

ועל הנר ועל הבשמים שלפני עבודה זרה.

ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו.

[תלמוד]

תנא רבי יעקב קמי רבי ירמיה:

מברכין על הבשמים שלגונים.

מה, ופליג?

קימונה במעשן לפני חנותר.

עששית, אף על פי שלא כבת,

מברכין עליה.

נר בתוך חיקו או בתוך פנס או בתוך אספקלריא,

רואה את השלהבת ואינו משתמש לאורה,

משתמש לאורה ואינו רואה את השלהבת,

לעולם אין מברכין עליה,

עד שיהא רואה את השלהבת ומשתמש לאורה.

חמשה דברים נאמרו בגחלת,
וחמשה בשלהבת:
גחלת שלהקש, מועלין בה,
ושלהבת, לא נהנין ולא מועלין.
גחלת שלעבודה זרה אסורה,
ושלהבת מתרת.
המדר הנאה מתברר אסור בגחלתו,
ומתור בשלהבתו.
המוציא את הגחלת לרשות הרבים, חייב,
ושלהבת, פטור.
מברכין על השלהבת,
ואין מברכין על הגחלת.
רב חיא בר אשי בשם רב:
אם היו הגחלים לוחשות, מברכין.
רבי יוחנן דקציון בשם רבי נחום בר סימי:
ובלבד הנקטפת.

תני:

גוי שהדליק מישראל,
וישראל שהדליק מגוי,
מברכין.
ניחא גוי שהדליק מישראל,
ישראל שהדליק מגוי?
מעשה, אפלו גוי מגוי!

אשכח תני:

גוי מגוי, אין מברכין.
רבי אבהו בשם רבי יוחנן:
מבוי שכלו גוים, וישראל אחד דר בתוכו,
ויצא משם האור,
מברכין עליה, בשביל אותו ישראל ששם.
רבי אבהו בשם רבי יוחנן:
אין מברכין,
לא על הבשמים שלילי שבת בטבריא,
ולא על הבשמים שלמוצאי שבת בצפורין.
ולא על הבשמים שלאור ערב שבת בצפורין,
שאין עשויין אלא לדבר אחר.

“ועל הנר ועל הבשמים שלמתי”.

רבי חזקיה, רבי יעקב בר אחא,
בשם רבי יוסה בירבי חנינא:

הדאדאת אמר,

בנתינים למעלה ממטתו שלמת.
אבל בנתינים למטה ממטתו שלמת,

מְבָרְכִין.
אָנִי אוֹמֵר, לְכָבוֹד הַחַיִּים הֵן עָשׂוּיִין.

"וְעַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלִּפְנֵי עֲבוּדָה זָרָה."
וְלֹא הִיא שְׁלֵגוּיִם הִיא שֶׁלְעֲבוּדָה זָרָה?
תַּפְתֹּר בְּעֲבוּדָה זָרָה שְׁלִישְׁרָאָל.

"וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שִׁיאוּתוֹ לְאוּרוֹ."
דְּרֵשׁ רַבִּי זְעִירָא בְּרִיה דְּרַבִּי אֲבָהוּ בְּקִיסְרִין:
(בְּרֵאשִׁית א, ד) "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב",
וְאַחֵר כֶּף "וַיִּבְהַל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ".
וְרַבִּין אֶמְרִין:

הַבְּדִילוֹ לְצַדִּיקִין לְעֵתִיד לְבוֹא.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה:

כֶּף דְּרֵשׁוּ שְׁנֵי גְדוּלֵי עוֹלָם,

רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ:

"וַיִּבְהַל אֱלֹהִים", אֲבָדְלָה נְדִי.

רַבִּי יְהוּדָה בִּירְבִי סִימוֹן אָמַר:

הַבְּדִילוֹ לוֹ.

מִשְׁלוֹ מִשָּׁל: לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה?

לְמַלְךָ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אֶסְטֶרְטִיגִין. <מִפְקָדִים>

זֶה אוֹמֵר "אָנִי מְשַׁמֵּשׁ בַּיּוֹם",

וְזֶה אוֹמֵר "אָנִי מְשַׁמֵּשׁ בַּיּוֹם".

קָרָא הַמֶּלֶךְ לְרֹאשׁוֹן וְאָמַר לוֹ:

"פְּלוּנִי, הַיּוֹם יִהְיֶה תַּחוּמָּךְ".

קָרָא לְשֵׁנִי וְאָמַר לוֹ:

"פְּלוּנִי, הַלַּיְלָה יִהְיֶה תַּחוּמָּךְ".

כֶּף:

(בְּרֵאשִׁית א, ה) "וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם,

וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה."

לְאוֹר אָמַר לוֹ:

"הַיּוֹם יִהְיֶה תַּחוּמָּךְ",

וְלַחֹשֶׁךְ אָמַר לוֹ:

"הַלַּיְלָה יִהְיֶה תַּחוּמָּךְ".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

הוּא שְׁאָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב:

(אִיּוֹב לח, יב) "הִמְיָמִיד צוּיִתָּ בִּקְרִי,

יִדְעַתָּ הַשְׁתַּחֲרֵם מְקוֹמוֹ."

הוֹדַעְתּוֹ אִי זֶה הוּא מְקוֹמוֹ!

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא: [64]

אָנָּה אֶמְרִית טַעְמָא:

(יִשְׁעִיָּה מ, ו) "וַיִּצְרֵר אוֹר וּבּוֹרָא חֹשֶׁךְ,

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם",

מְשַׁיְצָרָן, עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶן.

"אין מברכין על הגר עד שיאותו לאורו".

רב אָמר "יאותו",

ושמואל אָמר "יעותו".

מן דאָמר "יאותו",

(בראשית לד, טו) "אף בזאת נאות לָכֶם".

מן דאָמר "יעותו",

(ישעיה נד) "לדעת לעות את יעף דבר".

תמן תנינן: (ערוכין ה, א)

"כיצד מעברין את הערים?"

רב אָמר "מאברין",

ושמואל אָמר "מעברין".

מן דאָמר "מאברין", מוסיפין לה אבר.

מן דאָמר "מעברין", כאשה עברה.

תמן תנינן: (עבודה זרה א, א)

"לפני אידיהן שלגוים".

רב אָמר "עידיהן",

ושמואל אָמר "אידיהן".

מן דאָמר "אידיהן",

(דברים לב, לה) "כי קרוב יום אידם".

ומן דאָמר "עידיהן",

(ישעיה מד, ט) "ועדיהם המה בל יראו,

ובל ידעו למען יבשו."

מן מקום שמואל טעמא דרב "ועדיהם המה"? <מה מפרש>

שתן צתידין לביש את עובדיהן ליום הדין.

"אין מברכין על הגר עד שיאותו לאורו".

רב יהודה בשם שמואל:

כדי שיהיו הנשים טוות לאורו.

אמר רבי יוחנן:

כדי שתהא עינו רואה מה בכוס ומה בקערה.

אמר רב חננא:

כדי שיהא יודע להבחין בין מטבע למטבע.

תני רבי הושעיא:

אפלו טריקלין עשר על עשר, מברכין. <חדר אוכל>

רבי זעירא מקרב קמי בוצינא. <הנר>

אמרין ליה תלמידוי:

רבי, מה את מחמיר עלינו?

והא תני רבי הושעיא:

אפלו טריקלין עשר על עשר, מברכין.

[ברכות ח, ז]

הלכה.

מי שאכל ושכח ולא ברך,

בית שמי אומרין:
יחזר למקומו ויברך.
ובית הלל אומרין:
יברך במקום שגזפר.
ועד מתי מברך?
עד כדי שיתאכל המזון שבמעיו.

[תלמוד]

רבי יוסטא בר שונם אומר:
תרינ אמורין,
חד אמר טעמון דבית שמי,
וחד אמר טעמון דבית הלל.
מן דמר טעמון דבית שמי,
אלו מי ששכח שם
כיס שלאבנים טובות ומרגליות,
שפא אינו חוזר ונוטלו?
אף הקא, יחזר למקומו ויברך.
מן דמר טעמהון דבית הלל,
אלו מי שהיה נתון בראש תהקל או בתוף הבור,
שפא מטריחין עליו שיחזר למקומו ויברך?
אלא מברך במקום שגזפר.
אף הקא יברך במקום שגזפר.
אימתי הוא מברך?
רבי חיא בשם שמואל:
כל זמן שהוא צמא מחמת אותה סעודה.
רבי יוחנן אומר:
עד שירעב.

[ברכות ח,ח]

הלכה.

בא להן יין לאחר המזון,
ואין שם אלא אותו הפוס,
בית שמי אומרין:
מברך על היין, ואחר כך מברך על המזון.
ובית הלל אומרין:
מברך על המזון, ואחר כך מברך על היין.
עונין אמן אחר ישראל מברך,
ואין עונין אמן אחר פותי מברך,
עד שישמע כל תברכה.

[תלמוד]

אמר רבי בא:

על ידי שהיא ברכה קטנה,
שפא ישפח וישתה.

ברם הכא,

מכיון שהוא משלשלה על הפוס,
אינו שוכח.

הא אחר ישראל עונין "אמן"
אף על פי שלא שמע.

לא כן תני:

"שמע ולא ענה, יצא ;

ענה ולא שמע, לא יצא."

חיה בריה דרב אמר:

בשלא אכל עמהן כזית היא מתגייתא.

תני:

שמע ולא ענה, יצא ;

ענה ולא שמע, לא יצא.

רב בשם אבא בר חנה,

ואית דאמרי לה אבא בר חנה בשם רב:

והוא שענה ראשי פרקים.

רבי זעירא בעי:

והילן אנן ראשי פרקים ? <ואלו הם>

(תהלים קיג,א) "הללו יה,"

הללו עבדי יי, הללו את שם יי."

בעון קמי רבי חיא בר אבא:

מנין שאם שמע ולא ענה, יצא ?

אמר:

מן מה דאנן חמי

רבנין כרבביא קימין בצבורא,

דאלין אמרין "ברוך הבא"

ואלין אמרין "בשם יי",

ואלו נאלו יוצאין ידי חובתן.

תני רבי אושעיא:

עונה הוא אדם "אמן",

אף על פי שלא אכל,

ואינו אומר "נברך שאכלנו משלו",

אלא אם כן אכל.

תני:

אין עונין אמן תומה,

ולא אמן קטופה ולא אמן חטופה.

כן עזאי אומר:

העונה אמן תומה, יהיו בניו תומין ;

חטופה, יתחטפו שנותיו ;

קטופה, תקטף נשמתו ;

ארקה, יאריך ימים בטובה.

איזו היא אמן תומה?

אמר רב חונא:

ההן דחייב למברכה,

והוא ענה ולא ידע מה הוא ענה.

תנא:

גוי שברך את השם, עונין אתריו "אמן".

בשם, אין עונין אתריו "אמן".

אמר רבי תנחומא:

אם ברכך גוי, ענה אתריו "אמן", דכתיב:

(דברים ז, יד) "ברוך תהיה מכל העמים".

גוי אחד פגע ברבי ישמעאל וברכו. [65]

אמר ליה:

כבר מלתך אמיכה.

פגע בו אחר וקללו.

אמר ליה:

כבר מלתך אמיכה.

אמרו לו תלמידיו:

רבי, כמה דאמרת להבן אמרת להבן!

אמר לון:

כן פתיב:

"ארריו ארור ומברכיו ברוך." (בראשית כז, כט)

[סוף פרק ח ברכות]